ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINA GEÇİŞİN ETKİLERİNİN SERMAYENİN KORUNMASI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASINDA BİR ARAŞTIRMA

Yrd.Doç.Dr. Serkan TERZİ*

Yrd.Doç.Dr. İlker Kıymetli ŞEN**

Öğr.Gör.Dr. Derya ÜÇOĞLU***

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına (UMS/UFRS) geçişin 1 Temmuz 2012'de yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun sermayenin korunması ve kaybı ile ilgili maddeleri açısından incelenmesi ve özkaynak üzerindeki etkilerinin araştırılmasıdır. Bunun için İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'na (İMKB) kayıtlı 121 üretim şirketi analize dahil edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda UMS/UFRS'lere geçişin özkaynak kalemleri üzerinde istatistiksel açıdan önemli etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca UMS/UFRS'lere geçişin sermayenin korunmasına imkan sağladığı ve 6102 sayılı kanunda belirtilen iflas riskine karşı şirketleri koruduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sermayenin Korunması, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, Uyumlaştırma

Jel Sınıflandırması: G18, H83, M41

ASSESSING THE IMPACT OF ADOPTION OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS IN TERMS OF CAPITAL MAINTENANCE: A RESEARCH ON ISTANBUL STOCK EXCHANGE

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the impact on stockholders' equity related to the transition to International Accounting and Financial Reporting

* Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, serkanterzi@karatekin.edu.tr
** İstanbul Ticaret Üniversitesi, Ticari Bilimler Fakültesi, ilkerkiymetlisen@yahoo.com
*** İstanbul Bilgi Üniversitesi, İşletme Bölümü, derya.ucoglu@bilgi.edu.tr

Standards (IAS/IFRS) with respect to the related articles of Turkish Commercial Code No.6102, effective from 1 July 2012, on capital maintenance and capital loss. For this purpose, 121 manufacturing companies listed in Istanbul Stock Exchange (ISE) were included in the analysis.

The results of the analysis indicated that adoption of IAS/IFRSs had a statistically significant effect on the equity items. Hence, it was identified that transition to IAS/IFRSs provided the opportunity for capital maintenance and also provided protection against failure risk stated in Law No.6102.

Keywords: Capital Maintenance, International Financial Reporting Standards, Adoption

Jel Classification: G18, H83, M41

1. GİRİŞ

2005 yılından itibaren, Türkiye ve Avrupa Birliği'ne üye ülkeler başta olmak üzere dünyada birçok ülkede ulusal muhasebe sistemi, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) tarafından yayınlanan UMS/UFRS'lerle uyumlu hale getirilmeye başlanmıştır.

UMS/UFRS'lere geçişin temelinde uluslararası yatırımcıların, ülkelerin sermaye piyasalarına yatırım yapmalarını kolaylaştırmak yer almaktadır. Çünkü UMS/UFRS'ler ile global bir muhasebe sistemi oluşturulmakta ve finansal tabloların anlaşılabilirliği, karşılaştırılabilirliği ve güvenilirliği sağlanmaktadır.

Türkiye'de ilk olarak, UMS/UFRS'lerle uyumlu finansal raporlama, İMKB'de işlem gören halka açık şirketler için Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)'nun 15.11.2003 tarihinde yayınladığı Seri: XI, 25 no.lu "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ"i ile zorunlu hale gelmiştir. Ancak çok sayıda halka kapalı şirket, ciddi aktif büyüklüğüne sahip olmasına rağmen finansal tablolarını yerel düzenlemelere (Muhasebe Uygulama Genel Tebliği-MUGT) göre hazırlamaya devam etmiştir.

Halka kapalı olan bazı şirketlerin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (yeni TTK) kapsamında 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren UMS/UFRS'lerle uyumlu Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS)'na göre raporlama yapmaları gerekmektedir. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yapılan 14.11.2012 tarihli toplantısında hangi şirketlerin TMS/TFRS'lere göre raporlama yapacakları açıklanmıştır. Buna göre aşağıda belirtilen üç ölçütten ikisini üst üste iki hesap dönemi sağlayan

şirketler hem denetime tabi olacak, hem de TMS/TFRS'lerle uyumlu finansal tablo hazırlayacaklardır.

- Aktif toplamı : 150 milyon TL ve üzeri
- Yıllık net satış hasılatı : 200 milyon TL ve üzeri
- Çalışan sayısı : 500 çalışan ve üzeri

UMS/UFRS'lere geçişin yatırımcılar açısından finansal tablolarının anlaşılabilirliği, karşılaştırılabilirliği ve güvenilirliği üzerinde olumlu etkileri olmakla birlikte, olumsuz bazı etkileri de olabilmektedir. Bundan dolayı bu çalışmada, İMKB'de işlem gören 121 şirket üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmada UMS/UFRS'lere geçişin özkaynak üzerine etkileri, yeni TTK'nın sermayenin korunması ve kaybı ile ilgili maddeleri (376. ve 377. maddeleri) açısından incelenmiştir.

2. TÜRK TİCARET KANUNU AÇISINDAN SERMAYENİN KORUNMASI VE KAYBI

6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu (eski TTK) ve yeni TTK'da, sermaye şirketlerinin sermayelerinin korunmasına önem verilmiştir. Nitekim mali durumu bozulan şirketlerle ilgili durum, kademeli bir şekilde ele alınarak bunlara özgü tedbirler sıralanmıştır. Yeni TTK'da ise hem eski hükümler korunmuş, hem de uygulamada karşılaşılan sorunlar çerçevesinde yeni kurallar getirilmiştir. Diğer kanunlarda ve özellikle Avrupa Birliği mevzuatında yapılan değişiklikler dikkate alınmış olup, böylece ilgililerin menfaatlerinin en geniş şekilde korunması amaçlanmıştır (Altaş 2011, 163). Ancak sermayenin korunamaması halinde yönetim kuruluna ve genel kurula çeşitli sorumluluklar verilmiştir.

Sermaye şirketlerinin mali durumunun bozulması ve esas sermayesinin karşılıksız kalması, "*esas sermayesinin değişmezliği ilkesi*"ni zedeleyen ve alacaklıların tahsilini güçleştiren durumlardır (Altaş 2011, 163). Bu durumlar, eski TTK'nın 324. maddesinde açıklanırken, yeni TTK'nın 376. ve 377. maddelerinde açıklanmıştır.

Eski TTK'nın 324. maddesine göre;

- Son yıllık bilançodan *esas sermayenin yarısının karşılıksız kaldığı* anlaşılırsa, idare meclisi derhal toplanarak durumu umumi heyete bildirir.

- Şirketin aciz halde bulunduğu şüphesini uyandıran emareler mevcutsa, idare meclisi aktiflerin satış fiyatları esas olmak üzere bir ara bilançosu tanzim eder.

- *Esas sermayenin üçte ikisi karşılıksız kaldığı* takdirde, umumi heyet bu sermayenin tamamlanmasına veya kalan üçte bir sermaye ile iktifaya karar vermediği takdirde, şirket feshedilmiş sayılır.

Yeni TTK'nın 376. maddesine göre;

- Son yıllık bilançodan, *sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı* anlaşılırsa, yönetim kurulu, genel kurulu hemen toplantıya çağırır ve genel kurula uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunar.

- Son yıllık bilançoya göre, *sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı* anlaşıldığı takdirde, derhal toplantıya çağrılan genel kurul, sermayenin üçte biri ile yetinmeye veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirket kendiliğinden sona erer.

Sermaye kavramı; ekonomi, muhasebe ve TTK açısından farklı anlamlar arz edebilmektedir. Nitekim ekonomide sermaye, bir üretim faktörü olarak düşünülmektedir. Muhasebede ise sermaye kavramı, pasif karakterli bir hesap olup esas sermaye ve öz sermaye olarak iki gruba ayrılmaktadır. Özsermaye, aktif kalemler ile yükümlülükler arasındaki farkı ifade ederken, esas sermaye ise ortaklar tarafından şirkete konmuş nakdi veya gayri nakdi değerleri ifade etmektedir. Yeni TTK'da belirtilen sermaye kavramı ile kastedilen husus ise, maddenin gerekçesinde açıklanmıştır. Buna göre sermaye kavramıyla bilançoda sermaye kalemi altında yer alan esas sermaye ve kayıtlı sermaye sisteminde çıkarılmış sermaye; kanuni yedek akçe ile 519'uncu madde hükmünde düzenlenen akçeler kastedilmiştir. Bu çalışmada, "50 Ödenmiş Sermaye" grubu içinde yer alan "500 Sermaye" ve "501 Ödenmemiş Sermaye" kalemleri esas alınmıştır. Ancak SPK mevzuatına ve UMS/UFRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarda yer alan ve sermayenin bir parçası olan "Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi" kalemi de sermaye kavramı içinde değerlendirilmiştir. Çünkü "Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi" kalemi, konsolidasyona dahil olan ortaklığın sermayesinde pay sahibi olmaları durumunda, ana ortaklığın ödenmiş sermayesinin yasal kayıtlardaki tutarıyla gösterilmesi için kullanılan bir finansal tablo unsurudur (Terzi 2011, 104). Kanuni Yedekler olarak da "540 Yasal Yedekler" hesabı esas alınmıştır.

İMKB'de işlem gören şirketlerin esas sermayelerinin karşılıksız kalması durumunda, SPK'nın 05.09.2005 tarih ve 35/1105 sayılı ilke kararı ile uygulamadaki aksaklıklar giderilmiştir. Bu karara göre mali durumları bozulan ve esas sermayelerinin karşılıksız kaldığı anlaşılan şirketlerle ilgili olarak aşağıdaki hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir

(http://www.spk.gov.tr/):

- TTK'nın ilgili maddesi uyarınca, şirketin sermayesinin yarısının karşılıksız kaldığına ilişkin tespitin Seri:XI, No:25 sayılı "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ"e uygun konsolide bilançolardan yapılır, böyle bir tespitin yapılması halinde şirket yönetim kurulu, özel bir raporda veya yıllık raporda durumu genel kurula bildirmekle yükümlüdür.

- Konsolide olmayan bilançolar ve hisseleri borsada işlem görmeyen ancak Seri:XI, No:1 sayılı "Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Raporlar Hakkında Tebliğ" uyarınca bilanço hazırlayan şirketler için de TTK'nın ilgili hükümleri geçerlidir.

İMKB'ye kote olan veya kote olmamakla birlikte mali tablo bildirim yükümlülüğü olan şirketlerin tamamı bağımsız denetimden geçmektedir. Sermaye kaybı ile ilgili hususlar denetçi tarafından dikkatlice incelenmeli ve duruma uygun denetim görüşü bildirilmelidir. Çünkü sermaye kaybı şirketin feshine sebep olabileceğinden, şirketin geleceği ile ilgili bir belirsizlik ortaya çıkarmaktadır.

3. ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI AÇISINDAN SERMAYENİN KORUNMASI VE KAYBI

UMS/UFRS açısından sermaye kavramı ve sermayenin korunması Kavramsal Çerçevede açıklanmıştır. Kavramsal Çerçevede sermaye kavramı, iki açıdan incelenmiştir. Buna göre sermaye; fiziki sermaye ve nominal sermaye olarak ikiye ayrılmaktadır.

Bir çok işletme, finansal tablolarını hazırlarken sermayeyi finansal açıdan kullanmakta ve nominal değer ile ifade etmektedir. Finansal açıdan yatırılan para veya yatırılan satın alma gücünü ifade eden sermaye, işletmenin net varlıkları veya özkaynakları ile aynı anlama gelmektedir. Fiziki açıdan faaliyette bulunabilme kabiliyeti olarak da tanımlanan sermaye, işletmenin üretim kapasitesini göstermektedir. İşletmenin fiziki sermayesine günlük üretim miktarı örnek olarak verilebilir (Kavramsal Çerçeve, Mad.4.57).

Kavramsal çerçevede sermayenin finansal açıdan mı, fiziksel açıdan mı kullanılacağına finansal tablo kullanıcılarının karar vermesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu nedenle, eğer kullanıcılar, öncelikle yatırılan sermayenin nominal tutarı veya satın alma gücünün korunmasını istiyorlarsa sermaye, nominal tutarı ile kullanılmalıdır. Eğer finansal tablo kullanıcılarının önceliği işletmenin faaliyette bulunabilme kapasitesi

ise sermayenin üretim gücünü ifade edecek biçimde (fiziki anlamı ile) kullanılmalıdır (Kavramsal Çerçeve, Mad.4.58). Kavramsal çerçevede sermayenin korunması 4.58. maddede türleri itibarıyla aşağıdaki gibi açıklanmıştır:

- ***Sermayenin Nominal Olarak Korunması (Finansal Sermayenin Devamlılığı)****: Bu kavrama göre, dönem içinde hissedarlara yapılan ödemeler ve onların işletmeye koyduğu tutarlar hariç olmak kaydıyla, eğer net varlıkların dönem sonundaki finansal (para cinsinden) tutarı dönem başındaki finansal (para cinsinden) tutarını aşıyorsa, bir gelir elde edilmiş demektir. Nominal (finansal) sermayenin devamlılığı nominal parasal birimlerle veya sabit satın alma gücü birimleri ile ölçülebilir.*

- ***Sermayenin Üretim Gücünün Korunması (Fiziki Sermayenin Devamlılığı)****: Bu kavrama göre, dönem içinde hissedarlara yapılan ödemeler ve onların işletmeye koyduğu tutarlar hariç olmak kaydıyla, eğer net varlıkların dönem sonundaki fiziki üretim kapasitesi (veya faaliyet kapasitesi) dönem başındaki fiziki üretim kapasitesini (veya faaliyet kapasitesini) aşıyorsa, bir gelir elde edilmiş demektir.*

Sermayenin korunmasında kullanılan iki yöntem arasındaki temel fark, işletmenin varlıklarının ve borçlarının fiyatlarındaki değişikliklerin etkilerinin nasıl değerlendireceğine bağlıdır. Eğer işletme dönem sonunda, dönem başındaki kadar sermayeye sahipse, sermayesini devam ettirmiş demektir. Dönem başındaki sermayeyi devam ettirmek için gereken tutarın üzerindeki sermaye kısmı, kar olarak tanımlanmaktadır (Kavramsal Çerçeve, Mad.4.58). Tersi durumda ise sermayenin kaybı söz konusu olabilmektedir. Sermayenin kaybı, dönemsel faaliyetler sonucunda ortaya çıkan zararlar ile olmaktadır.

İşletmeler, sermayenin korunması açısından seçecekleri muhasebe politikalarını belirlemelidir. Nitekim standartlar, uygulamacılara bazı alternatif ölçüm ve değerleme yöntemleri sunmaktadır.

Literatürde UMS/UFRS'lere geçişin etkileri üzerinde yapılmış birkaç ampirik çalışma mevcuttur. Son yıllarda yapılmış çalışmalar, iki grupta toplanabilir. Bunlardan ilki, UMS/UFRS'ye geçişin yerel muhasebe sistemleri kapsamında etkisinin analizi üzerinedir (Callao ve diğerleri 2007; Callao Gaston ve diğerleri 2010; Iatridis 2010; Kabir ve diğerleri 2010; Lantto ve Sahlström 2009). Bu çalışmalarda genellikle tanımlayıcı istatistik, eşleştirilmiş iki grup testleri (parametrik veriler için bağımsız örneklem t testi, parametrik olmayanlar için Wilcoxon işaret sıralar testi) ve regresyon analizi kullanılmıştır. İkinci grup çalışmada ise farklı muhasebe ilkelerine göre hazırlanmış muhasebe bilgile-

rinin değer ilişkisi (value relevance) üzerine etkileri incelenmiştir (Harris ve Muller 1999; Hung ve Subramanyam 2007; Zeghal ve diğerleri 2011). Bu amaçla da yerel muhasebe sistemlerine ve UMS/UFRS'lere göre hesaplanan defter değerleri, piyasa değerleri ile karşılaştırılmıştır. Aşağıda UMS/UFRS'lere geçişin özkaynak üzerine etkilerini gösteren araştırmalar kısaca açıklanmıştır.

Aisbitt (2006) yaptığı çalışmada, UMS/UFRS'lere geçişte en fazla etkilenen finansal tablo kalemleri olarak, çalışanlara sağlanan faydaları ve maddi duran varlıkları tespit etmiştir (%10'un üzerinde değişim). Bu durum da özkaynak üzerinde etkili olan en önemli standartların UMS 19 "Çalışanlara Sağlanan Faydalar" ve UMS 16 "Maddi Duran Varlıklar" olduğunu göstermektedir. Araştırmacı bu bulguların yanında, UMS 18 "Hasılat", UMS 12 "Gelir Vergileri" ve UMS 32/39 "Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçüm" standartlarının da UMS/UFRS'ye geçişte özkaynak üzerinde etkileri olan düzeltmelere neden olduğunu tespit etmiştir.

Callao ve diğerleri (2007) yaptıkları çalışmada, UMS/UFRS'ye geçişin işletmelerin özkaynakları üzerine etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu tespit etmiştir. Araştırmacılar, finansal tablo kalemlerinden nakit değerler, alacaklar ve yükümlülüklerin en fazla etkilenen kalemler olduğunu belirlemiştir. Ayrıca, Aisbitt (2006)'in yaptığı çalışmadan farklı olarak maddi duran varlıklardaki etkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Callao Gaston ve diğerleri (2010) yaptıkları çalışmada İspanya ve İngiltere'de UMS/UFRS'lere geçişin etkisini incelemiştir. Yapılan çalışmada İspanya'da UMS/UFRS'lere geçişin özkaynak üzerindeki etkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığını, buna karşın İngiltere için yapılan analizde özkaynak ile birlikte faaliyet karı ve yükümlülük kalemlerinin önemli düzeyde etkilendiğini tespit etmişlerdir.

Lantto ve Sahlström (2009) yaptıkları çalışmada UMS/UFRS'lere geçişin etkilerini incelemiş ve UMS/UFRS'ye geçişin özkaynak üzerinde etkisi olduğunu belirlemiştir. Ayrıca araştırmacılar UMS/UFRS'lerin işletmelerin karlılık oranları üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu, buna karşın likidite oranları üzerinde ise olumsuz etkilerinin olduğunu tespit etmişlerdir.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

4.1. Örneklem Seçimi ve Kısıtlar

SPK'nın Seri.XI, 25 no.lu tebliğiyle İMKB'ye kote olan şirketler, finansal tablolarını 2005 yılından itibaren UMS/UFRS'lerle uyumlu ha-

zırlamaları gerekli kılınmıştır. Aynı zamanda bu tebliğle uygulamacılara erken uygulama izni verilmiş olup, isteyen uygulamacılara, finansal tablolarını 2003 yılından itibaren UMS/UFRS'lerle uyumlu hazırlayabilme imkanı sağlanmıştır.

Bu çalışmada, İMKB'ye kote olan 121 şirket analize dahil edilmiştir. 2005 yılında İMKB'de toplam 319 şirket işlem görmüştür. Bunlardan 128 şirket, Mali Kuruluşlar içinde yer almıştır. Analize dahil edilen şirketlerin ana kütle içindeki payı %38'dir.

Analize dahil edilen şirketler, konsolide finansal tablo düzenlemeyen, diğer bir ifadeyle solo finansal tablo düzenleyen şirketlerdir. Konsolide finansal tablo düzenleyen şirketlerin analize dahil edilmemesinin nedeni, UFRS 10 "Konsolide Finansal Tablolar" standardı[1*] gereğince bağlı ortaklıklardaki sermaye ve yasal yedeklerdeki artıştan ana ortaklığın payı kadar tutarı konsolide finansal tablolarda raporlamalarıdır. Böylece grup finansal tablosu daha güçlü gözükebilmektedir. Bundan dolayı, konsolide finansal tabloların etkileri bu çalışmada gösterilmemiştir.

Çalışmanın diğer bir kısıdı ise, mali kuruluşların analize dahil edilmemesidir. Bunun nedeni de mali sektörde faaliyet gösteren şirketlerin, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından UMS/UFRS'lerle uyumlu finansal tablo düzenlemeye mecbur tutulmuş olmalarıdır. Diğer bir ifadeyle BBDK tarafından mali şirketlerle ilgili sermaye yeterlilik şartı aranmakta ve bu şartı sağlamayan veya sağlamakla birlikte takip eden dönemlerde zarar gibi nedenlerle bu şartın sağlanamaması halinde BBDK tarafından uyarılmakta olup, gerekli tedbirler alınmaktadır. Bundan dolayı bu şirketlerde sermaye korunmuş olmaktadır.

Analize dahil edilen sektörler ve her bir sektördeki toplam şirket sayısı, Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'nda belirtilen şekilde isimlendirilmiş olup aşağıdaki gibidir:

1 01 Ocak 2013 tarihinden itibaren UMS 27 "Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar" standardı değiştirilmiş olup, konsolide finansal tabloların düzenlenmesinde UFRS 10 "Konsolide Finansal Tablolar" standardı uygulanacaktır.

Tablo 1. Analize Dahil Edilen Sektörler

Sektörler	Kapsam	Şirket Sayısı
İmalat Sanayi	• Gıda, İçki ve Tütün (GIT) • Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri (DGD) • Orman Ürünleri, Mobilya ve Kâğıt Ürünleri (OMK) • Kimya, Petrol, Kauçuk ve Plastik (KPK) • Taş ve Toprağa Dayalı (TTD) • Metal Ana Sanayi (MAS) • Metal Eşya, Makine ve Gereç Yapımı (MMG) • Diğer (DIG)	• 15 • 18 • 7 • 16 • 17 • 6 • 15 • 2
Elektrik, Gaz ve Su	• Elektrik, Gaz ve Buhar (EGB)	• 1
İnşaat ve Bayındırlık	• İnşaat ve Bayındırlık İşleri (IBI)	• 2
Toptan ve Perakende Ticaret, Otel ve Lokantalar	• Toptan Ticaret (TOP) • Perakende Ticaret (PER) • Otel ve Lokantalar (OTL)	• 3 • 3 • 6
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	• Hava Taşımacılığı (HAV)	• 3
Eğitim, Sağlık, Spor ve Diğer Sosyal Tesisler	• Spor Hizmetleri (SPR)	• 1
Teknoloji	• Bilişim (BIL)	• 6

Bu çalışmada, şirketlerin 2005 yılına ilişkin İMKB'de yayınladıkları finansal tabloları ile faaliyet raporları esas alınmıştır. Analize dahil edilen şirketlerin UMS/UFRS ile uyumlu finansal tabloları ve MUGT'ne göre hazırlanan finansal tabloları, standart bir formatta olmadığından dolayı analize dahil edilen şirketlerin finansal tabloları yeniden düzenlenmiştir. Analize dahil edilen şirketlere ilişkin özet finansal bilgiler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Analize Dahil Edilen Şirketlerin Özet Finansal Bilgileri

	Ortalama		Standart Sapma	
Karakteristikler ('000 TL)	**UMS/UFRS**	**MUGT**	**UMS/UFRS**	**MUGT**
Dönen Varlıklar	63.784	68.612	90.619	96.219
Duran Varlıklar (*)	101.753	66.768	286.874	129.724
Kısa Vadeli Borçlar	42.212	46.561	80.698	80.158
Uzun Vadeli Borçlar (**)	36.351	19.319	189.041	41.846
Özkaynak (*)	86.973	69.500	165.631	146.803

(*) p<0,000; (**) p<0,006

Değişkenlerin (finansal verilerin) normal dağılıma uygun olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilks testleri uygulanmıştır. Buna göre tüm değişkenler %5 anlamlılık düzeyinin altında çıkmış olup, parametrik olmayan veri özelliğini taşıdıkları belirlenmiştir. Bundan dolayı UMS/UFRS ve MUGT'ye göre hazırlanan veriler arasında istatistiksel açıdan ilişki olup olmadığı Wilcoxon İşaret Sıralar testi ile belirlenmiştir.

Wilcoxon İşaret Sıralar testine göre dönen varlıklar ve kısa vadeli yükümlülükler (p>0,10) dışındaki değişkenler arasındaki fark, istatistiksel açıdan %1 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

4.2. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçişin Etkileri

UMS/UFRS'lere geçişin özkaynak üzerine etkileri ve özellikle de sermayenin korunması ve kaybına etkisi bulunmaktadır. Yapılan çalışmada bazı şirketlerin özkaynak kalemleri üzerinde olumlu etki görülürken, bazılarında ise negatif etkisi olduğu belirlenmiştir.

4.2.1. Özkaynak Üzerine Olan Etkiler

UMS/UFRS'lere geçişin genel olarak şirketlerin finansal durum ve performansı üzerine olumlu etkileri bulunmaktadır. Ayrıca birçok farklı ülkede yer alan şirketlerin finansal tablolarının karşılaştırılabilirliğini arttırmaktadır (Guggiola 2010, 102). Nitekim yapılan bu çalışmada da (bkz. Tablo 3) analize dahil edilen şirketlerin toplam olarak %73'ünün özkaynak değerinde artış olduğu tespit edilmiştir. Bu durum UMS/UFRS'lere geçişin şirketlerin özkaynak yapılarını güçlendirdiğini göstermektedir. Ancak seçilen şirketlerin %25'inde ise özkaynak tutarında azalma olduğu belirlenmiştir. Bu azalmanın nedenlerinden birisi, UMS/UFRS'lere geçişin Geçmiş Yıl Zararları üzerindeki arttırıcı etkisidir. Diğer bir ifadeyle UFRS 1 "Uluslararası Finansal Raporlama Standart-

larının İlk Uygulaması" gereğince geçmişe dönük yapılan bazı düzeltmeler, geçmiş yıl zararlarını arttırmıştır (kıdem tazminatı karşılıkları gibi). Bunun yanında UMS/UFRS'lerdeki diğer muhasebeleştirme ve ölçüm ilkelerinin de bazı şirketlerin özkaynak tutarı üzerinde negatif etkisi olmuştur.

Tablo 3'de UMS/UFRS'lere geçişin seçilen şirketlerin özkaynakları üzerinde nasıl etkisi olduğu gösterilmiştir.

Tablo 3. UMS/UFRS'lere Geçişin Özkaynak Üzerindeki Etkileri

Sektörler	Özkaynakta Artış	Yüzde	Özkaynakta Azalış	Yüzde	Değişim Olmayan	Toplam
GIT	14	% 93	1	% 7	0	15
DGD	14	% 78	4	% 22	0	18
OMK	5	% 71	2	% 29	0	7
KPK	14	% 88	2	% 13	0	16
TTD	9	% 53	6	% 35	2	17
MAS	5	% 83	1	% 17	0	6
MMG	9	% 60	6	% 40	0	15
DIG	2	% 100	0	% 0	0	2
BIL	5	% 83	1	% 17	0	6
SPR	1	% 100	0	% 0	0	1
TOP	1	% 33	2	% 67	0	3
PER	2	% 67	1	% 33	0	3
OTL	3	% 50	2	% 33	1	6
HAV	3	% 100	0	% 0	0	3
IBI	1	% 50	1	% 50	0	2
EGB	0	% 0	1	% 100	0	1
Toplam	**88**	**% 73**	**30**	**% 25**	**3**	**121**

Tablo 3 incelendiğinde, sadece 3 şirketin özkaynak tutarının UMS/UFRS'lere geçişten etkilenmediği görülmektedir. Bu geçişten en çok imalat sanayi, spor hizmetleri ve hava taşımacılığının olumlu yönde etkilendiği görülmektedir. Olumsuz yönde en çok etkilenen sektörler; elektrik ve su sektörü, toptancılık sektörü ve bilişim sektörü olarak belirlenmiştir.

Literatürde, Aisbitt (2006) yaptığı çalışmada UMS/UFRS'ye geçişin özkaynaklar üzerinde bir bütün olarak etkisi olmadığını ifade ederken, Callao ve diğerleri (2007), Callao Gaston ve diğerleri (2010) ile Lantto ve Sahlström (2009) yaptıkları çalışmada UMS/UFRS geçişin

özkaynak üzerinde istatistiksel açıdan önemli etkisi olduğunu tespit etmişlerdir. Yapılan bu çalışmada da özkaynak üzerinde UMS/UFRS'lere geçişin önemli etkileri olduğu belirlenmiştir.

4.2.2. Sermayenin Korunması ve Kaybı Açısından Etkiler

UMS/UFRS'lere geçişin bir bütün olarak özkaynak üzerine olan etkileri önceki bölümde incelenmiştir. UMS/UFRS'lere geçişin TTK 376'ıncı maddesi açısından bazı olumsuz etkisinin olduğu söylenebilir. Nitekim Tablo 3 incelendiğinde bazı şirketlerin özkaynak yapısının zayıfladığı görülmektedir. Bu durum TTK 376'ıncı maddesi açısından değerlendirildiğinde, UMS/UFRS'lere geçiş şirketleri sermaye kaybı ile karşı karşıya getirebilmektedir. Sermaye kaybı açısından UMS/UFRS'lere geçişin etkileri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Sermaye Kaybı Açısından MUGT ve UMS/UFRS Karşılaştırması

	MUGT		UMS/UFRS	
Sektörler	**Sermaye(1/2)**	**Sermaye(2/3)**	**Sermaye(1/2)**	**Sermaye(2/3)**
GIT	4	3	2	0
DGD	9	7	2	0
OMK	1	1	2	1
KPK	4	4	1	1
TTD	0	0	1	0
MAS	0	0	1	0
MMG	2	1	1	1
DIG	0	0	1	0
BIL	1	0	0	0
SPR	0	0	0	0
TOP	2	1	2	1
PER	2	1	1	1
OTL	1	1	1	0
HAV	0	0	1	0
IBI	0	0	1	1
EGB	0	0	0	0
Toplam	**26**	**19**	**17**	**6**

Tablo 4 incelendiğinde MUGT'ye göre hazırlanan finansal tablolardan yapılan hesaplamada 26 şirketin, buna karşın UMS/UFRS'ye göre yapılan hesaplamada 17 şirketin sermaye ile kanuni yedek akçelerinin toplamının yarısının karşılıksız kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca

MUGT'ye göre yapılan hesaplamada 19 şirketin, UMS/UFRS'lere göre yapılan hesaplamada ise 6 şirketin sermaye ile kanuni yedek akçelerinin toplamının üçte ikisinin karşılıksız kaldığı tespit edilmiştir. Buradan da görüldüğü üzere UMS/UFRS'lere geçişin, *genel olarak*, TTK 376. madde "Sermaye Kaybı" açısından şirketlere olumlu etkileri söz konusudur. Bu etkinin en önemli etkenlerinden birisi ise UMS/UFRS'ler ile uygulanan yeniden değerleme ilkeleridir. Yeniden değerleme neticesinde bazı şirketlerin özkaynak kalemlerinde iyileşme söz konusu olmuştur. Nitekim Ulusan (2002) yaptığı çalışmada da enflasyon muhasebesinden önce uygulanan yeniden değerleme uygulamasının, sermayeyi koruyucu etkisi olduğunu belirtmiştir.

Bu çalışmada, MUGT'ne göre hazırlanan finansal tablolara dayanılarak yapılan hesaplama ile UMS/UFRS'lere geçişin etkileri daha detaylı bir biçimde analiz edilmiştir. Buna göre UMS/UFRS'lere geçişin bazı şirketler açısından 376. madde gereğince iyileşme imkanı sağladığı, bazılarında ise tersi etkisinin olduğu görülmektedir. Bu durum Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Özkaynak Yapısı Olumlu ve Olumsuz Etkilenen Şirket Sayıları

	Olumlu Etkilenenler		**Olumsuz Etkilenenler**	
Sektörler	**Sermaye(1/2)**	**Sermaye(2/3)**	**Sermaye(1/2)**	**Sermaye(2/3)**
GIT	3	3	0	0
DGD	8	7	1	0
OMK	0	0	1	0
KPK	3	3	0	0
TTD	1	0	0	0
MAS	0	0	1	0
MMG	1	0	0	0
DIG	0	0	1	0
BIL	1	0	0	0
SPR	0	0	0	0
TOP	1	1	0	0
PER	1	0	0	0
OTL	1	0	1	1
HAV	0	0	1	0
IBI	0	0	1	1
EGB	0	0	0	0
Toplam	**20**	**14**	**7**	**2**

Tablo 5'te OMK sektöründe 1 şirkette MUGT'ye göre çağrı ve bildirim yükümlülüğü yokken, UMS/UFRS'lere göre bu yükümlülüğün ortaya çıktığı görülmektedir. Benzer şekilde OTL sektöründe faaliyet gösteren 1 şirkette ise UMS/UFRS'lere geçiş, şirketin kendiliğinden sona erme riskini ortaya çıkarmıştır. Tablo 5'deki sonuçlar, Tablo 4'deki sonuçlarla tutarlı olmakla birlikte, daha ayrıntılı analiz imkanı sağlamaktadır.

5. SONUÇ

Uluslararası sermaye piyasalarında çeşitli yatırımların yapılmasının kolaylaştırılması ve yatırımcıların alacakları kararlarda etkinliğin sağlanması amacıyla birçok ülkenin finansal raporlama biçimlerinde değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerin amacı finansal tabloların güvenilirliğinin, karşılaştırılabilirliğinin ve anlaşılabilirliğinin arttırılmasıdır. Bu nedenle de başta Avrupa Birliği üye ülkeleri olmak üzere, Türkiye gibi bazı ülkelerde IASB tarafından yayınlanan UMS/UFRS'lere tam uyum kararı alınmış ve 2005 yılının başından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Ancak UMS/UFRS'lerin uygulanması, genellikle halka açık şirketler için bu ülkelerde geçerli olmakla birlikte, Türkiye'de 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren yeni TTK ile halka açık olmayan bazı şirketlerin de UMS/UFRS'lere göre finansal tablo hazırlama zorunlulukları olmuştur.

UMS/UFRS'lerle ilgili yapılan çalışmalarda, geçişin finansal tabloların karşılaştırılabilirliği üzerinde önemli katkıları olduğu belirtilmekle birlikte, Türkiye'de bazı dezavantajların da ortaya çıkması söz konusu olmaktadır. Şöyle ki, yeni TTK'nın 376. ve 377. maddeleri gereğince UMS/UFRS'lere geçişin özkaynak üzerindeki olumsuz etkisi, şirketleri iflas riski ile de karşı karşıya getirebilmektedir. Bu amaçla UMS/UFRS'lere geçişin şirketlerin özkaynak ve sermayenin korunması üzerine etkilerinin incelendiği bu çalışmada, İMKB'de işlem gören 121 şirket analize dahil edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

- UMS/UFRS'lere geçişin şirketlerin duran varlık, uzun vadeli borç ve özkaynakları üzerinde istatistiksel açıdan etkisi olduğu tespit edilmiştir. Analize dahil edilen şirketlerin %73'ünde UMS/UFRS'lere geçiş özkaynak üzerinde olumlu etki yapmış olmakla birlikte, %25'inde MUGT'ye göre hesaplanan özkaynak tutarının azalmasına neden olmuştur.

- MUGT'ne göre hazırlanan finansal tablolara göre sermayenin üçte ikisinin karşılıksız kaldığı 19 şirketin UMS/UFRS'lere geçiş ile birlikte 14'ünde iyileşme sağlandığı belirlenmiştir. Buna karşın UMS/

UFRS'lere geçişin 2 şirket üzerinde negatif bir etki yaparak iflas riski ile karşı karşıya gelmelerine neden olduğu belirlenmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda UMS/UFRS'lere geçişin genel olarak şirketlerin özkaynakları üzerinde olumlu etkileri olduğu ve sermayenin korunmasına imkan sağladığı tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmanın İMKB İmalat Sanayi'ne kayıtlı şirketleri ve 2003-2005 döneminde UMS/UFRS'lere geçişin etkisini kapsaması, çalışmanın en önemli kısıtıdır. Gelecekte yapılacak çalışmaların geniş örneklem hacmi ve uzun dönemleri kapsaması UMS/UFRS'lere geçişin etkisinin daha etkin bir biçimde tespit edilmesi imkanı sağlayacaktır. Yeni TTK ile getirilen kamuya bilgi verme sorumluluğu kapsamında bu imkanın sağlanabileceği düşünülmektedir.

6. KAYNAKÇA

Altaş, S. 2011. "Eski ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Mali Durumu Bozulan Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Görevleri ve Sorumlulukları" Mali Çözüm Dergisi, 106, 163-179.

Aisbitt, S. 2006. "Assessing the Effect of the Transition to IFRS on Equity: The Case of the FTSE 100" Accounting in Europe, 3, 117-133.

Callao, S., J.I.Jarne ve J.Lainez. 2007. "Adoption of IFRS in Spain: Effect on the Comparability and Relevance of Financial Reporting" Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 16, 148-178.

Gaston Callao, S., C.F.Garcia, J.I.Jarne ve J.A.Gadea. 2010. "IFRS Adoption in Spain and the United Kingdom: Effects on Accounting Numbers and Relevance" Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting, 26, 304-313.

Guggiola, G. 2010. "IFRS Adoption in the E.U., Accounting Harmonization and Markets Efficiency: A Review" International Business & Economics Research Journal, 9 (12), 99-112.

Harris, M.S. ve K.A. Muller. 1999. "The Market Valuation of IAS versus US-GAAP Accounting Measures using Form 20-F Reconciliations" Journal of Accounting and Economics, 26, 285-312.

Hung, M. ve K.R.Subramanyam. 2007. "Financial Statement Effects of Adopting International Accounting Standards: The Case of Germany" Review of Accounting Studies, 12 (4), 623-657.

Iatridis, G. 2010. "IFRS Adoption and Financial Statement Effects: The UK

Case" International Research Journal of Finance and Economics, 38, 1450-2887.

Kabir, M.H., F.Laswad ve M.A.Islam. 2010. "Impact of IFRS in New Zealand on accounts and earnings quality" Australian Accounting Review, 20 (55), 343-357.

Lantto, A.M. ve P.Sahlström. 2009. "Impact of International Financial Reporting Standard Adoption on Key Financial Ratios" Accounting and Finance, 49, 341-361.

Ulusan, H. 2002. "Yeniden Değerleme Uygulamasının Sermayeyi Koruyucu Etkisi" C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3 (2), 111-128.

Terzi, S. 2011. "Finansal Raporlama Açısından Karşılıklı İştirak İlişkisi ve Muhasebeleştirilmesi" Vergi Sorunları Dergisi, 34 (277), 103-112.

Türkiye Muhasebe Standartları, http://www.tmsk.org.tr

Zeghal, D., S.Chtourou ve Y.M.Sellami. 2011. "An Analysis of the Effect of Mandatory Adoption of IAS/IFRS on Earnings Managements" Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 20, 61-72.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

http://www.spk.gov.tr/daireduyurukarargoster.aspx?aid=14&ct=f (Erişim:16 Ağustos 2012)

Copyright of World of Accounting Science is the property of Muhasebe Bilim Dunyasy Dergisi and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.